

Het Toekomstscenario: een gezamenlijke ambitie

Publicatiedatum maart 2025

Toekomstscenario
kind- en gezinsbescherming

Inhoudsopgave

Inleiding	3
De huidige organisatie in kort bestek	4
Analyse van de problemen	5
Het gezamenlijk ontwikkelde antwoord in het Toekomstscenario	6
Wat is hiervoor nodig?	7
Casussen ter illustratie van huidige knelpunten kind- en gezinsbescherming	8

Inleiding

De hulp en bescherming van kinderen en volwassenen in (mogelijk) onveilige thuissituaties – kortweg kind- en gezinsbescherming – schiet al jaren tekort. Er zijn veel organisaties die werken met gezinnen en huishoudens die onvoldoende op elkaar aansluiten en aparte schakels vormen. Gezinnen en huishoudens in onveilige thuissituaties krijgen te vaak geen passende hulp of de hulp komt pas laat op gang. Zij voelen zich niet gehoord, zien te veel verschillende gezichten vanuit te veel verschillende organisaties, weten niet altijd wat hun rechten zijn en voelen zich uiteindelijk onvoldoende geholpen. Bovendien is er vaak nog te weinig aandacht voor de achterliggende problematiek die kan zorgen voor onveiligheid, zoals psychiatrische problematiek, verslaving, schulden, complexe scheidingen en problemen met huisvesting. Het lukt niet altijd de hulp in samenhang georganiseerd te krijgen en hierdoor is de hulp vaak niet effectief en is er escalatie van (veiligheids)problematiek.

De oproep is luid en duidelijk: organiseer het stelsel van kind- en gezinsbescherming eenvoudiger en met meer samenhang. In de afgelopen jaren is er van alles gedaan om de betrokken organisaties beter toe te rusten op hun taken. Dit gaf de organisaties wat lucht, maar lost de problemen in de hele sector niet op. De knelpunten hangen dermate samen met de inrichting van het huidige stelsel dat dit niet opgelost kan worden zonder stevig in te zetten op nieuwe vormen van samenwerking tussen de partners in de kind- en gezinsbescherming.

Een duurzame verbetering van de hulp en bescherming aan gezinnen en huishoudens in een onveilige situatie vraagt een wezenlijk andere manier van werken én een structuur die dat mogelijk maakt: dat willen we realiseren met het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. In opdracht van de ministeries van Justitie en Veiligheid en Volksgezondheid, Welzijn en Sport en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten werkt het gelijknamige landelijke programma aan de nadere vormgeving en de voorbereiding van de realisatie van het Toekomstscenario.

De huidige organisatie in kort bestek

Veilig Thuis (VT)

Krijgen zorgmeldingen over onveiligheid, in de meeste gevallen van de politie. Indien een melding is gedaan, wordt vanuit een eerste triage eventueel onderzoek ingesteld. VT bepaalt of een casus (weer) richting lokaal wijkteam kan, kort bij zich houdt (voorwaarden en vervolg) of vanwege onveiligheid verzoek om onderzoek doet richting de Raad voor de Kinderbescherming. In de praktijk blijkt dat veel zorgmeldingen bij het lokale wijkteam belanden.

Raad voor de Kinderbescherming

Doet eveneens onderzoek en stelt, indien zaak aan rechter wordt voorgelegd voor een gedwongen maatregel, een onafhankelijk advies op.

Rechter

Bepaalt of OTS, OTS/UHP of gezagsbeëindigende maatregel wordt opgelegd (gedwongen maatregel).

Gecertificeerde instelling (GI)

Jeugdbeschermers hebben een regiefunctie bij de uitvoering van jeugdbeschermingsmaatregelen. Vanuit deze functie zijn jeugdbeschermers verantwoordelijk voor het maken van een plan van aanpak voor het gezin waarin onder andere is uitgewerkt welke hulp nodig is voor jeugdige en gezin. GI moet als wettelijke verwijzer afstemmen met gemeenten over de in te zetten hulp.

Lokaal (wijk)team

Toegang tot maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg. Divers georganiseerd per gemeente qua taak en functie. Grootste verwijzer naar de Raad voor de Kinderbescherming.

Gemeenten

Naast inzet van ondersteuning wijkteam, ook inzet schuldhulpverlening, wonen, welzijnswerk of bijvoorbeeld schoolmaatschappelijk werk.

GGZ-instelling

Indien kinderen en of volwassenen GGZ-problematiek hebben. GI heeft geen rol als verwijzer.

(Specialistische) Jeugdhulp

Diverse vormen van ambulante of residentiële jeugdhulp of pleegzorg. GI heeft een rol als verwijzer.

Analyse van de problemen

Gebrekkige doeltreffendheid

- Onderzoeken laten zien dat de effectiviteit van de ingrepen door VT, GI en RvdK gebrekkig is;
- Er is te veel focus op alleen de bescherming van het kind, terwijl de factoren die vaak in het spel zijn het héle systeem/gezin betreffen: inkomen, huisvesting, psychische problematiek, relatieproblemen.

Gebrekkige doelmatigheid

- Een ingewikkelde keten met veel organisaties die niet goed op elkaar aansluit en die vrijwel allemaal wachtlijsten hebben (estafette-model);
- Onsamenhangende professionele inzet vanuit allerlei instanties.

Gebrekkige betrouwbaarheid

- Welke situatie onveilig is of een bedreiging in de ontwikkeling is – evidente gevallen daargelaten – rekbaar;
- Hoe oordelen en ingrijpende besluiten tot stand komen is voor de kinderen en volwassenen vaak niet transparant;
- Onderzoek laat zien dat eenzelfde geval tot verschillend oordeel en ingrijpend besluit leidt;
- Door de rechter opgelegde hulp en bescherming komen te laat tot stand.

Gebrekkige proportionaliteit (te vaak gedwongen hulp/bescherming)

- Calamiteiten leiden tot steeds meer gezinnen in de keten en in het meldsysteem bij VT;
- Druk op waarborgen van veiligheid leidt tot doorverwijzen, uithuisplaatsen en gesloten plaatsen.

Het gezin of huishouden wordt onvoldoende gehoord

- Veelgehoorde klacht van kinderen en volwassenen is dat zij in het hele proces onvoldoende worden gehoord. Zij krijgen het gevoel dat er – in hun ogen vaak op verkeerde gronden – over hen wordt beslist in plaats van met hen;
- Wantrouwen en angst bij gezinnen en huishouden die vrijwillige hulp afhouden.

Het gezamenlijk ontwikkelde antwoord in het Toekomstscenario

Opdrachtgevers en partners hebben samen de volgende maatschappelijk gewenste effecten geformuleerd:

- Een blijvende veilige (thuis)situatie voor kinderen en volwassenen;
- Meer vertrouwen in het stelsel;
- Gelijkwaardige verhoudingen tussen stelsel en burger;
- Zorgzame samenleving

Om tot die gewenste effecten te komen, zijn in de periode 2020-2021 vier uitgangspunten voor een structureel betere aanpak geformuleerd: gezinsgericht, eenvoudig, transparant/rechtsbeschermend en lerend. Deze uitgangspunten worden nog steeds zeer breed gedragen door professionals, bestuurders en politiek.

Gezinsgericht

- Meer eigen grip binnen het gezin en huishouden bij het vinden van de meest passende ondersteuning;
- Hulp en ondersteuning bij alle problemen die samenhangen met de zorgen;
- Een spelfunctie voor het lokale team; zij staat om het gezin of huishouden heen, verlenen hulp en houden casusregie;
- Professionals die bij het gezin blijven, vanwege het te doorbreken patroon;
- Netwerk van specialisten werkt nauw samen met de kinderen, volwassenen, lokaal team en RVT.

Eenvoudig

- Het aantal instanties in de veiligheidsketen wordt flink teruggebracht;
- Wat binnen het stelsel gebeurt, is beter te begrijpen voor kinderen en volwassenen;
- Per casus één of twee professionals voor kinderen en volwassenen op alle problemen;
- De verschillende stappen worden met kinderen en volwassenen vormgegeven;
- Angst en wantrouwen wordt weggenomen, zodat kinderen en volwassenen vrijwillige hulp aannemen.

Transparant en rechtsbeschermend

- Professionals zijn open en transparant naar de betreffende kinderen en volwassenen;
- Onderzoek richten op de feiten die aanleiding zijn tot de zorgen;
- Navolgbare procedure waarbij voor het gezin duidelijk is wat hun rechten en verantwoordelijkheden zijn;
- Professionals bespreken hun oordelen en beslissingen met kinderen en volwassenen;
- Oordelen en besluiten worden via georganiseerde tegenspraak professioneel getoetst;
- Bij de inzet van gedwongen onderzoek en bescherming kan men door raadslieden worden bijgestaan.

Lerend

- Professionals worden gefaciliteerd om met andere disciplines samen te werken, te reflecteren en verbeteracties in te zetten;
- Ruimte wordt geboden om steeds beter te worden in het eigen vak. Om effecten van het handelen te beoordelen;
- Leren steeds beter inschatten en onderbouwen wanneer een gedwongen maatregel wel of niet nodig is;
- Verdere specialisatie, innovatie en doorontwikkeling wordt in het stelsel verankerd;
- De verbinding tussen praktijk met structureel onderzoek, feiten en kengetallen wordt blijvend georganiseerd;
- De ambities worden in maatschappelijke effecten in de tijd gevolgd om hierop bij te kunnen sturen;
- Het continu (reflectief) leren wordt in alle 'lagen' toegepast: politiek, bestuur, organisaties en teams.

Wat is hiervoor nodig?

Om tot een dergelijke structurele nieuwe aanpak te kunnen komen zijn aantal kernelementen onmisbaar. In 2021 was dit nog een vooronderstelling, inmiddels is dit door proeftuinen die het Toekomstscenario beproeven in de praktijk, ondubbelzinnig bevestigd.

Het in 2021 geschetste eindbeeld bevat hiertoe onderstaande vijf kernelementen. Het perspectief van de huishoudens en gezinnen en hun leefwereld is daarbij telkens het vertrekpunt.

1. Om gezinnen en huishoudens heen staat het **lokale team** dat hulp verleent met één vast gezicht, waar nodig wordt samen opgetrokken met een professional uit een regionaal veiligheidsteam.
2. **Regionale veiligheidsteams** zullen specialistische kennis op het gebied van onveilige thuissituaties toegankelijk maken en expertise toevoegen aan het werk van de lokale teams. Medewerkers van de RVT's beschikken daarnaast over bevoegdheden om onderzoek te doen en waar nodig maatregelen te initiëren en uit te voeren. Deze nieuwe organisatie treedt in de plaats van bestaande organisaties (Jeugdbrief 5 november 2024).
3. Dicht bij deze professionals en gezinnen staat een **netwerk van specialisten**¹ met kennis van kinderen, volwassenen en specifieke uitingsvormen van geweld.
4. Professionals werken gezins-/systeemgericht en in gezamenlijkheid (integraal) aan het effectief en duurzaam borgen van veiligheid. Dit wordt in het bijzonder uitgewerkt in een **handelingskader**, in samenspel met handreikingen voor met name lokale teams vanuit de Hervormingsagenda Jeugd.
5. De praktijk wordt gefaciliteerd om samen te werken en een lerende omgeving te vormen. Hiertoe wordt een **kennis- en leerinfrastructuur**² ingericht, in samenspel met de infrastructuur voor Kennis en Blijvend Leren vanuit de Hervormingsagenda Jeugd.

Om de ambitie van het Toekomstscenario te realiseren, is een – tussen de kernelementen – samenhangende ontwikkeling nodig op de dimensies cultuur (houding en gedrag), werkwijzen en organisatie. Met daarbij als richtsnoer en toetssteen de vier basisprincipes: gezinsgericht, rechtsbeschermend en transparant, eenvoudig en lerend. Om stappen te kunnen zetten met alle partijen die hier een rol in hebben, is een koersbesluit nodig over de inrichting van het stelsel.

1 Samenwerkingsvormen met partners in o.a. zorg en straf, in de volwassenen-ggz, de veilige opvang, jeugdhulp en bestaanszekerheid.

2 Het gaat hier om een kennis- en leerinfrastructuur op landelijk, regionaal en lokaal niveau. Dit wordt de komende periode nader uitgewerkt (traject H) en omvat o.a. expertiseplatforms, leren/reflecteren, onderzoek en monitoring, datagericht werken, kennisbank en -agenda.

Casussen ter illustratie van huidige knelpunten kind- en gezinsbescherming

Heen-en-weer tussen lokale wijkteam en Veilig Thuis

- Een melder vertelt dat zij als hulpverlener door Veilig Thuis betrokken is geraakt bij een gezin met twee jonge kinderen, met als doel hulp in het vrijwillige kader te organiseren.
- De alleenstaande moeder is overbelast in de zorg voor haar kinderen, heeft geen eigen netwerk dat haar kan ondersteunen en is emotioneel niet beschikbaar voor haar kinderen. De vader van de kinderen is dakloos en heeft financiële problemen.
- Geen van beide ouders is echter bereid om mee te werken aan de hulp, waardoor de hulpverlener opnieuw melding heeft gedaan bij Veilig Thuis.
- Een medewerker van een school heeft een melding gedaan bij Veilig Thuis nadat een leerling haar vertelde dat haar stiefvader tegen haar schreeuwt, scheldt en dreigt haar biologische vader wat aan te doen.
- Na de melding bij Veilig Thuis heeft de medewerker op advies van Veilig Thuis samen met het gezin het wijkteam gebeld zodat hulp ingezet kan worden.
- De hulp die het wijkteam kon bieden sloot echter niet aan bij de hulpvraag en het wijkteam meldde het gezin weer terug bij Veilig Thuis.
- Bij Veilig Thuis staat het gezin weer op een wachtlijst en al die tijd krijgen zij geen passende hulp.
- Het risico van escalatie bestaat waarbij uiteindelijk een verzoek aan de Raad voor de Kinderbescherming tot onderzoek gedaan wordt.

Verloren in de jeugdbescherming

- Alleenstaande moeder woont met haar drie kinderen 13, 11 en 9 jaar in Zeist. De kinderen van 13 en 11 hebben dezelfde vader, maar vader is nauwelijks in beeld.
- Moeder is liefdevol, maar heeft tevens problemen voor haar kinderen te zorgen. Er is al enkele jaren sprake van een ondertoezichtstelling (OTS).

- Er is een gezinsvoogd vanuit Gecertificeerde instelling (GI); deze wisselt ongeveer elke 6 maanden.
- Moeder heeft vanuit het wijkteam een maatschappelijk werker en iemand die haar met financiële huishouding ondersteunt.
- Er vond een serieus incident plaats waarop uithuisplaatsing van de kinderen plaatsvindt.
- GI plaatst kinderen bij vader en zijn moeder in Utrecht. Alle drie de kinderen mogen er wonen.
- Vader en zijn moeder krijgen na 2 maanden ruzie en vader vertrekt met zijn biologische kinderen naar een locatie voor beschermd wonen – eveneens in Utrecht (vader heeft mentale problemen). Jongste kind blijft bij zijn 84-jarige, fysiek niet mobiele moeder (waarmee dus geen biologische band is).
- Vader en zijn twee kinderen moeten na 6 weken weer uit de locatie voor beschermd wonen want daar mogen geen kinderen wonen en worden geplaatst op een camping in Overveen.
- Jongste kind raakt op een avond zoek. Blijkt na een aantal uren in een ander deel van Utrecht in een speeltuin te spelen, maar iedereen is in rep en roer en moeder wordt door politie aan de tand gevoeld of zij haar dochter terug naar huis heeft gehaald. Jongste kind wordt vervolgens ook bij haar broertje en zusje en hun vader op de camping geplaatst.
- Maar vader kan niet goed voor de kinderen zorgen en er wordt gezocht naar nieuwe plek. GI vindt plek bij gezinshuis in Kerkdriel (nieuwe locatie: deze drie kinderen zijn de eerste bewoners).
- De voogd die inmiddels 7 maanden betrokken is, heeft de kinderen nooit fysiek gezien.
- De rechter (die veel kritiek uit op GI vanwege dossier dat niet op orde is én omgangsregeling die niet voldoende van de grond komt) kan na drie maanden niets anders dan toestaan dat kinderen naar Kerkdriel gaan, want moeder heeft door gebrek aan uitgebreide omgangsregeling niet laten zien dat ze

weer voor haar kinderen kan zorgen.

- Moeder is verbolgen over afstand. De kinderen moeten naar andere school en zij heeft geen auto.
- Ze is bang dat rechter in januari opnieuw zal besluiten dat de kinderen niet naar huis kunnen, aangezien Kerkdriel moeilijk met OV bereikbaar is vanuit waar zij woont in Zeist.
- Ook zijn de kinderen inmiddels 4 keer verhuisd omdat ze steeds niet op een goede veilige plek waren (buiten toedoen van de moeder). Aangezien de kinderen ook naar een andere school gaan, is moeder beducht dat rechter dan besluit dat de kinderen permanent in Kerkdriel moeten blijven wonen.
- Er is beetje contact tussen medewerker GI (die aangeeft te handelen in belang kinderen) en wijkteam (maatschappelijk werker die aangeeft in belang van moeder te handelen) maar moeder wordt slecht geïnformeerd en – hoewel een slimme vrouw – snapt niet meer bij wie ze voor wat moet zijn.
- Perspectief onderzoek wordt pas nu gestart.

Deze publicatie is opgesteld door het landelijk Programmteam en in Bestuurlijk Overleg van oktober 2024 vastgesteld.

Vragen of opmerkingen n.a.v. deze publicatie? Neem contact op met het programmteam via info@toekomstkindengezin.nl

www.voordejeugdenhetgezin.nl/toekomstscenario-kind-en-gezinsbescherming

Search

Dit is een uitgave van

Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Ministerie van Justitie en Veiligheid

